

825

-76

Qwile

8210

x-76

066

264
L76

ԳԱՅԼԵ

825
L76

ՄԵՏԶՐԱՏ
ՅԵՐԵՎԱՆ, 1937

825

L-76

«յ»

ՁԵԿ ԼՈՆԴՈՆ

Գ Ա Յ Լ Ը

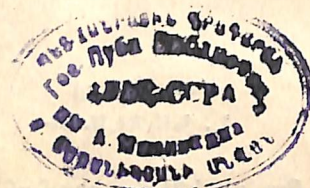
Նկարները
Լ. ԿԱՊԼԱՆԻ

Ռուսերենից քարգմանեց
Հ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՊԵՏԶՐՈՏ

ՀԻԿՅԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱ-ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

ՓՈՒՔԻ ՅԵՎ ՄԻՋԻՆ ՀԱՍՏԱԿԻ ՑԵՐՏԵՄԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

905
37

— Գայլ: Գայլ*): Արի այստեղ, Գայլ,
կանչում եր Մեջը:

Իրվինը յերկու մատը դրեց բերանին
և զիւ սուլոցով շվացրեց:

Խիտ բուսականություն ունեցող բլրից
նրանք ճյուղերի շխից լսեցին և ուղղաձիգ
պատից քառասուն վոտ բարձրության վրա
յերևացին Գայլի գլուխը և առջևի թա-
թերը: Գայլը թաթերով մի փոքրիկ քար
հրեց և աղանջները սրած, հետևեց, մին-
չեվ վոր քարն ընկավ Մեջի վոտերի մոտ:
Հետո նայեց իր տերերին և բերանը բա-
նալով, ժպտաց վերևից:

— Այ դու, Գայլ, Գայլ, մեր հիանալի
Գայլ,— աղամա գոչեցին յերկուսն ել:

Այս խոսքերը լսելիս շան աղանջները

*) Շան անունն է:

դիպան գլխին, իսկ գլուխը, կարծես մի ան-
տեսանելի ձեռքի փայփայանքից, խոնար-
հաբար թեքվեց:

Նրանք տեսան, թե ինչպես Գայլն ան-
հայտացավ թփերի մեջ, անցնելով այն արա-
հետով, վորով իրենք եյին գնում: Մի քանի
րոպեյից հետո, շունը վոլորանից արահետը
դուրս թռավ: Նրա յետևից մանրիկ քա-
րերի և հողի հեղեղ թափվեց: Տղամարդը
շոյեց շան ուսը և քորեց ականջները, իսկ
կինը փայփայեց մի քիչ ավելի և Գայլը
վազեց նրանց առջևից—արահետով, հազիվ
գետնին դիպչելով, առանց վորևե ջանքի,
ինչպես իսկական գայլ:

Թե մարմնի կազմությամբ և թե բրդի
յերկարությամբ, դա մի իսկական մեծ անտա-
ռային գայլ էր: Միայն գույնը շան գույնի
էր նման: Գայլերն այդ գույնի բուրդ չեն
ունենում—մութ դարչնագույն, կարմրադե-
ղին բծերով: Կողքերին դարչնի գույնը
հետզհետե գունատվում էր և փորի վրա
փոխվում դեղինի: Վզի և թաթերի վրա գտնու-
վող սպիտակ բծերը կեղտոտ տեսք եյին
տալիս, վորովհետև դարչնի գույնն այնու-
ամենայնիվ թափանցում էր նրանց միջով:
Աչքերը վոսկուլ նման փայլվում եյին:

Տղամարդն ու կինը շանը շատ եյին

սիրում: Նրանք չափազանց ուժեղ եյին սի-
րում նրան, գուցե այն պատճառով, վոր
նրանց համար շան մտերմությունը ձեռք
բերելը հեշտ չէր:

Գայլը նրանց փոքրիկ լեռնային տնա-
կում հայտնվեց, հայտնի չե թե վորտեղից:
Շունը սոված էր ու տանջված և նրանց
աչքի առջև մի ճագար կերավ: Հետո սո-
ղաց առվակի մոտ և պառկեց սև հաղարճի
թփի տակ: Յերբ Ուոտ Իրվինը ցած իջավ,
վոր մոտիկից դիտի անկոչ հյուրին, շունը
մոռացրեց: Նույն ձևով վարվեց շունը,
յերբ Մեջը, մի քանի ժամանակից հետո,
մի մեծ աման կաթ ու հաց բերավ:

Պարզվեց, վոր Գայլը չափազանց անհա-
ղորդ շուն է, փայփայանք չի սիրում, չի
թողնում, վոր իրեն ձեռք տան, իսկույն
ժանիքներն է ցույց տալիս և մազերը
փշաքաղում: Այնուամենայնիվ նա չէր հե-
ռանում, պառկում, քնում էր առվի մոտ
և ուտում այն բոլորը, ինչ վոր բերում եյին,
սակայն միայն այն ժամանակ, յերբ մե-
նակ էր մնում: Յերևի այստեղ մնում էր
սաստիկ հյուժված լինելու պատճառով: Բայց
մի քանի օրից հետո, յերբ ուժ հավաքեց,
նա անհայտացավ:

Սրանով ել պատմությունը կվերջանար,

յեթե Իրվինը գործով նահանգի հյուսիսային
կողմը չգնար: Յերկաթուղու մի կայարանում,
Կալիֆորնիայի և Որեգոնի միջև, նա պա-
տահաբար նայեց վագոնի պատուհանից և
տեսավ, վոր իրենց հյուրը վագում ե յերկաթ-
գծի մոտով ընկած ճանապարհով, գայլի
նման, թուխ, հոգնած, փոշոտ, կեղտոտ, քայց
անխոնջ: Շունը յերկու հարյուր մղոն ճա-
նապարհորդություն եր կատարել:

Մոտիկ կայարանում Իրվինը գնացքից
ցած իջավ, քաղաքի ծայրին գտնվող մսա-
վաճառից մի կտոր միս գնեց և թափառա-
կանին բռնեց: Գայլը վերադարձավ ծանրոցի
վագոնով:

Այսպիսով Գայլը յերկրորդ անգամ տե-
ղավորվեց լեռնային տնակում:

Այս անգամ շանը մի ամբողջ շաբաթ
շղթայեցին: Տղամարդն ու կինն անընդհատ
հոգում եյին նրա մասին և բացատրում
իրենց սերը: Սակայն ոտար ու հեռավոր,
վորպես ուրիշ մոլորակի բնակիչ, ամենա-
նուրբ սիրային խոսքերին շունը պատաս-
խանում եր մռուցով: Շունը վոչ մի անգամ
չեր հաջեր:

Նրա մտերմությանն արժանանալը հեշտ
խնդիր չեր: Բայց Իրվինն այդպիսի խըն-
դիրներ վճռելը սիրում եր: Նա պատվիրեց

մի վզկապ, վրան մետաղե տախտակ, վորի վրա գրված էր՝ «Վերադարձնել Ուոտ Իր-վինին, Գլին Ելեն, Սոնոմի կոմսուլթյուն, Կալիֆորնիա» և վզնոցն անցկացրեց շան վիզը:

Հետո նա շղթան արձակեց և շունն իսկույն անհայտացավ: Մի օրից հետո Մենդո-չինո կոմսուլթյունից հեռագիր յեկավ: Քսան ժամվա ընթացքում շունը վազել էր հարյուր մղոնից ավելի, միշտ դեպի հյուսիս և իր վազքը կշարունակեր, յեթե չբռնեյին:

Շանը վերադարձրին ապրանքատար գնացքով: Յերեք օր շղթայված մնաց, իսկ չորրորդ օրը, հենց վոր շղթան արձակեցին, իսկույն փախավ:

Այս անգամ Գայլը կարողացավ հասնել մինչև հարավային Որեգոն, բայց այնտեղ ել բռնեցին և վերադարձրին Իրվինին: Մյուս անգամ դեղին թափառականը կարողացավ կտրել Կալիֆորնիայի կեսի յերկարությունը, վողջ Որեգոնի նահանգը, Վաշինգտոնի նահանգի մեծ մասը: Նրա արագաշարժությունն ուղղակի զարմանալի յեր:

Հանգստանալով և սնվելով, շունը նոր ուժով ճանապարհ եր ընկնում: Միշտ դեպի հյուսիս եր փախչում, յենթարկվելով մի ինչ վոր անհասկանալի բնազդի:

Վերջի վերջո, մի շարք անհաջող փախուստներից հետո, վոր շարունակվեց մի ամբողջ տարի, շունը հաշտվեց անխուսափելիության հետ և վորոշեց մնալ այն տնակում, վորի պատահանների տակ յերբեմն ճագար եր սպանել և առվի մոտ քնել:

Շատ ժամանակ անցավ, մինչև Գայլը թողեց, վոր իրեն շոյեն: Իրվինի և իր կնոջ համար դա մի խոշոր հաղթանակ եր, վորովհետև շունը, բացի իրենցից, վոչ վոքի չեր թողնում, վոր իրեն ձեռք տան: Գայլը շատ խտաբարո յեր և տնակն այցելողներից վոչ մեկի հետ չմտերմացավ: Իրեն մոտենալու ամենափոքր փորձին պատասխանում եր խուլ մռուցով: Իսկ յեթե վորևե համարձակ մարդ անպատճառ ուզում եր մոտենալ, Գայլի շրթունքները շարժվում եյին, սարսափելի ժանիքները յերևում: Շունն սկսում եր մռուցնել: Շրջակայքում գտնվող բոլոր ագարակատերերի շները վախենում եյին Գայլից: Նրանք սովոր եյին սովորական շան մռուցին, և յերբեք գայլի մռուց չեյին լսել:

Իրվինը վոչ մի կերպ չկարողացավ իմանալ, թե ով ե Գայլի առաջվա տերը: Հարևանուհի օրիորդ Ջոնսոնը, վորը նրանց կաթ եր մատակարարում, հավատացնում եր, վոր շունը Կլոնդայկից ե:

Սակայն վոչ վոք նրա կարծիքը չէր ժըխտում: Իսկապես վոր Գայլի ականջների ծայրերը, ինչպես յերևում էր, մի ժամանակ ցուրտը տարել էր, բայց այնքան ուժեղ, վոր մինչև այսօր չէր բժշկվում: Հենց իր տեսքով ել նման էր Ալյասկայի շներին, վորոնց նկարը պատահում էր լրագրերում և ժողովականներում: Ուտոն ու Մեջը հաճախ պատկերացնում էյին շան անցյալ կյանքը հեռու ցուրտ յերկրում: Նրանք չէյին կապածում, վոր հյուսիսը դեռևս Գայլին դեպի իրեն էր գրավում: Յերբեմն, մինչև անգամ գիշերները կամաց լաց էր լինում: Յերբ փչում էր հյուսիսի քամին և ողբ սառնամանիքոտ էր դառնում, Գայլը չափազանց անհանգստանում էր և սկսում էր բարձրաձայն և վշտալի վռնել: Վոչ մի դեպքում Գայլը չէր հաջում:

Գայլին ընտանի դարձնելով, Իրվինն ու Մեջը շատ էյին վիճում այն մասին, թե իրենցից վորին է պատկանում և վորին է ավելի սիրում: Յուրաքանչյուրն իր իրավունքն էր պաշտպանում, յուրաքանչյուրը հպարտությամբ պատմում էր շան կողմից դեպի իրեն հայտնաբերած քնքշությունը: Սկզբում առավելությունն Իրվինի կողմն էր, հենց այն պատճառով, վոր նա տղամարդ

էր: Յերեի Գայլը յերբեք կանանց հետ գործ չէր ունեցեր: Նա կանանց չէր հասկանում: Մեջի շրջագետը նրա համար լրիվ չափով ընդունելի չէր: Շրջագետի յուրաքանչյուր խշռոցից Գայլը կասկածելի կերպով փշաքաղվում էր, և յերբ յեղանակը քամոտ էր, Մեջը շանը մոտենալու մասին յերբեք չէր կարող մտածել:

Գայլին կերակրում էր Մեջը: Այն ժամերին, յերբ Մեջը խոհանոցումն էր լինում, Գայլը յերկար ժամանակ դռան մոտ կանգնած, սպասում էր իր տանտիրուհուն: Յեվ աստիճանաբար հաղթահարեց իր ատելությունը դեպի նրա հագուստը: Այս նկատելով, Ուտը շանը սովորեցրեց իր վոտների մոտ պառկել, յերբ նա գրում էր, թեև այդ պատճառով նա ստիպված էր լինում հաճախ կտրվել աշխատանքից, վոր փայփայի շանը և խոսի նրա հետ: Վերջ ի վերջո հաղթանակը Ուտի կողմը մնաց:

Մի անգամ նրանք զբոսնում էյին արահետում: Խիտ աճած ձարխոտի միջից մի փոքրիկ առու յեր հոսում: Առուն ճանապարհը կտրում էր հենց նրանց վոտների մոտից: Դաշտից լավում էր արտուտի քրնքուշ յերգը: Չորս կողմում դեղին թիթեռներ էյին թռչկոտում, յերբեմն արեգակի ճա-

ռազայթներին մեջ լողալով, յերբեմն ստվերում անհայտանալով: Հանկարծներքևից աղմուկ լսվեց:

Դա ծանր վոտների դուրյուն էր, վորին ժամանակ առ ժամանակ ուղեկցում էր թափվող քարերի աղմուկը: Վոլորանից մի մարդ զուրս յեկավ: Նրա գլուխը բաց էր: Նա սաստիկ քրտնած էր: Մի ձեռքով նա սրբում էր իր ճակատը, իսկ մյուս ձեռքին կար մինոր գլխարկ և ոսլայած ոձիք, յերևի վզից նոր էր հանել: Մարդը հիանալի կազմվածք ուներ, թվում էր, թե նրա մկանների ճնշումից շուտով նոր կոստյումը կճաքվի:

— Տաք որ է, — ասաց Ուոտը, իբրև բարև:

Մարդը կանգնեց ու գլխով արավ:

— Յես տաքի սովոր չեմ, — կարծես արդարանալով ասաց նա: — Սառնամանիքն ավելի յեմ սիրում:

— Մեզ մոտ սառնամանիքներ չեն լինում, — ծիծաղեց Ուոտը:

— Յես ել այդպես եմ կարծում, պատասխանեց անցորդը:

— Սառնամանիքի չեմ ել սպասի: Յես միայն ուզում եմ քրոջս գտնել: Կարելի յե ձեզ հայտնի յե, թե վորտեղ է նա ապրում: Նրան կանչում են Ջոնսոն, որիորդ Ուելլամ Ջոնսոն:

— Դուք նրա յեղբայրը չե՞ք արդյոք, Կլոնդայկից, — բացականչեց Մեջը և նրա աչքերը հետաքրքրությունից վառվեցին: Նա մեզ այնքան է պատմել ձեր մասին...

— Յես ինքս եմ, վոր կամ, — համեստորեն պատասխանեց անցորդը: — Ինձ կանչում են Սկայֆ Միլլեր: Յես վորոշել եմ անակնկալ կերպով հայտնվել...

— Դուք միանգամայն ուղիղ եք գնում: Սա հետևակի արահետ է. — Մեջը ցույց տվեց դեպի ձորը տանող ճանապարհը: — Տեսնում եք այն ծառը, վոր կարկուտը կոտրել է: Նրա մոտից ճանապարհը ծովում է դեպի աջ: Սա ձեր քրոջ տունը տանող ամենակարճ ճանապարհն է: Մոլորվել չի կարելի:

— Չափազանց շնորհակալ եմ, տիկին, — ասաց նա:

Նա շուռ յեկավ, կարծես ուղենալով շարունակել ճանապարհը, բայց հանկարծ կանգնեց:

— Մեզ համար շատ հետաքրքրական կլինեք լսել Կլոնդայկի մասին, — ասաց Մեջը: Չի՞ կարելի արդյոք այցելել ձեզ, քանի վոր դուք ձեր քրոջ հյուրը կլինեք: Կամ, ավելի լավ, չե՞ք գա արդյոք մեզ մոտ ճաշի:

— Շատ շնորհակալ եմ, տիկին, շփոթված կրկնեց նա: Հետո գլխի ընկավ և ա-

վերացրեց: — Միայն թե յես յերկար ժամանակով չեմ յեկել: Յես պետք է վերադառնամ հյուսիս: Յես յերեկոյան գնացքով պետք է ճանապարհ ընկնեմ: Յես, գիտե՞ք, տոմսակ...

Մեջն ասաց, վոր դա շատ ցավալի յէ, և նա արդեն առաջ շարժվեց:

Բայց հանկարծ դուրս յեկավ մինչև այդ թփերի մեջ վազվզող Գայլը: Սկայֆ Միլլերի դեմքի արտահայտությունը փոխվեց: Նա աչքերը չռած նայում էր շանը և նրա վողջ կերպարանքը մեծ զարմանք էր արտահայտում:

Ախ, սատանան տանի, — դանդաղ և հանդիսավոր կերպով ասաց նա:

Նրա ձայնից Գայլի ականջները կախվեցին, իսկ բերանը ժպտուն դարձավ: Նա դանդաղ վազեց անծանոթի մոտ և, հոտոտելով նրա ձեռքերը, լիզեց:

Սկայֆ Միլլերը շոյեց շան գլուխը և նորից դանդաղ ու հանդիսավոր կերպով կրկնեց:

— Ախ, սատանան տանի: Ներողություն եմ խնդրում, տիկին, — ասաց նա իսկույն: — Չափազանց զարմացա... անհա թե ի՞նչ...

— Մենք ել զարմացանք, — ձայն տվեց

Մեջը:—Մենք յերբեք չենք տեսել, վոր Գայլն այդպես հանդիպի ոտար մարդկանց:

—Դուք նրան Գայլ եք կանչում,—հարցրեց Սկայֆ Միլլերը:

—Այո: Բայց յես չեմ հասկանում, թե ինչու շունն այդպես սիրալիր ե դեպի ձեզ: Հենց նրա համար, վոր դուք Կլոնդայկից եք: Գիտե՞ք, Գայլն ել ե Կլոնդայկից:

—Այո, տիկին,—անուշադրությամբ բերնիցը թուցրեց նա: Նա ձեռքն առավ Գայլի առջևի թաթերից մեկը և դիտեց վոտքի տակը, մատերը քսելով:—Փափուկ ե,—ասաց նա:—Յերևում ե յերկար ժամանակ սառուցի վրայով չի վազել:

—Այնուամենայնիվ, ասաց Ուոտը,—միանգամայն անհավատալի յե, թե ինչպես Գայլը թույլ ե տալիս իր հետ այդպես վարվել:

Սկայֆ Միլլերը տեղից վեր կացավ: Քիչ առաջ ունեցած անշնորհքությունից, հետք ել չեր մնացել: Նա կարճ, գործարար ձայնով հարցրեց.

—Վաղո՞ւց ե ձեզ մոտ:

Բայց այդ րոպեյին, շունը հանկարծ գլուխը բարձրացրեց և հաջեց: Դա մի ուրախ հաջոց եր, կարճ, անշնորհք, բայց և այնպես հաջոց:—Այ, սա արդեն ինչ վոր նոր բան ե,—նկատեց Սկայֆ Միլլերը:

905
37

Ուոտն ու Մեջը նայեցին իրար: Հրաշքը կատարվեց: Գայլը հաջեց:

Գայլն առաջին անգամն է հաջում,—ասաց Մեջը:

— Այո, յես ել յերբեք չեմ լսել,—նկատեց Միլլերը:

Մեջը ժպտաց: Այդ մարդը յերևի, սիրում եր կատակ անել:

— Դե, իհարկե,—ասաց նա: — Ձե՞ վոր դուք նրան առաջին անգամ տեսաք հինգ րոպե առաջ:

Սկայֆ Միլլերն ուշադրությամբ նայեց նրան:

— Իսկ յես կարծում եյի, թե դուք գլխի ընկաք,—հանդարտ ասաց նա: — Դուք պետք է գլխի ընկնեյիք, հենց վոր տեսաք թե ինչպես է ինձ հետ վարվում: Սա իմ շունն է: Յեվ անունը վոչ թե Գայլ է, այլ Շեկլիկ:

— Ո՞, Ուոտ,—աղամա դիմեց Մեջը մարդուն:

Ուոտն իսկույն հարձակման դիմեց:

— Ի՞նչ գիտեք, վոր սա ձեր շունն է,—հարցրեց նա:

— Վորովհետև հենց այդպես է,—յեղավ պատասխանը:

— Ինչո՞վ կհաստատեք,—սուր կերպով առարկեց Ուոտը:

Սկայֆ Միլլերն աչքերը հանդարտ ուղղեց նրա վրա և ասաց.

— Իսկ ի՞նչ գիտեք, վոր սա ձեր իլինն է: Յերևի կասեք. «հենց այդպես է», իսկ յես ձեզ կպատասխանեմ. «ինչո՞վ կհաստատեք»: Շունն իմն է: Յես եմ նրան մեծացրել: Միթե՞ յես չեմ ճանաչի: Իսկույն դուք ինքներդ կտեսնեք:

— Շեկլիկ,—գոչեց նա: Այդ ձայնից շան աղանջները դեպի գլուխը թեքվեցին, կարծես թե փայփայանքի յեր սպասում: — Գի՛ր: — Շունը կիսաշրջան կատարեց և դեպի աջ ծովեց: — Այժմ դեպի առաջ: — Շունը հանկարծ կանգնեց, հետո առաջ վազեց և կանգնեց միայն այն ժամանակ, յերբ նա կանչեց:

— Կարող եմ և սուլոցով,—հպարտորեն ասաց Սկայֆ Միլլերը: — Շեկլիկը գնում եր իմ լծասարքի առջևից:

— Բայց դուք շանը չե՞ք տանի ձեզ հետ, —դողդոջուն ձայնով հարցրեց Մեջը:

Միլլերը գլխով արավ:

— Վերադառնում եք այն սարսափելի Կլոնդայկը, վորտեղ բոլորն այնպես տանջվում են:

Միլլերը նորից գլխով արավ և ավելաց-
րեց.

— Այնտեղ այնքան ել վատ չէ: Նայե-
ցեք ինձ: Առողջ տղա յեմ, հա՛:

— Իսկ շներն այնտեղ ի՞նչ նեղություն
են քաշում: Այնպիսի ծանր պայմաններ:
Հոգնեցուցիչ աշխատանք: Սով, սառնամա-
նիք... Յես կարդացել եմ, յես գիտեմ:

— Մի անգամ քիչ եր մոտ, վոր այդ
շանն ուտեմ: Փոքրիկ Ձկան գետի մոտ եր,
— մռայլորեն արտասանեց Միլլերը: Միայն
թե այդ ուր մի մուկ բռնեցի և այդ բանը
նրան փրկեց:

— Ավելի շուտ յես կմեռնեյի, — բացա-
կանչեց Մեջը:

— Այստեղ ուրիշ կյանք ե, — ասաց Միլ-
լերը: — Ինչո՞ւ պիտի այստեղ շուն ուտեք:
Իսկ այնտեղ, յերբ գործը հասնի այդ կե-
տին, դուք կսկսեք ուրիշ կերպ դատել:

— Բանն ել հենց այդ ե, — ասաց Մեջը
ջերմորեն: — Կալիֆորնիայում շներ չեն ու-
տում: Ինչո՞ւ Գայլին չթողնել այստեղ: Շու-
նը միշտ բավականին ուտելիք ունի, այդ դուք
գիտեք: Շունն այստեղ ցրտից չի տանջվի
և ստիպված չի լինի աշխատել: Այստեղ ամեն
ինչ տաք ե և մեղմ, թե մարդիկ և թե բը-
նությունը: Վոչ վոք Գայլին չի ծեծի: Իսկ

այստեղի յեղանակը, — մինչև անգամ ձյուն
ել չի գալիս:

— Սակայն ամառն այրում ե, ներողու-
թյուն եմ խնդրում, — ծիծաղեց Սկայֆ Միլ-
լերը:

— Դուք ինձ չեք պատասխանում, — շա-
րունակեց Մեջը: Դուք ի՞նչ կարող եք տալ
շանը հյուսիսում:

— Կերակուր, յերբ յես ունեմ, իսկ մեծ
մասամբ ունենում եմ:

— Իսկ մնացած ժամանակ:

— Մնացած ժամանակը — վո՛չ:

— Իսկ աշխատանք:

— Աշխատանք շատ կա, — ասաց Միլլերը:
— Աշխատանք առանց հանգստի, և՛ քաղցած
կմնա, և՛ կսառչի, և՛ ամեն բան, յեթե Շեկ-
լիկն ինձ հետ գնա: Միայն թե այդ բոլորը
սիրում ե: Ընտելացել ե: Շունն այնտեղ ե
ծնվելու մեծացել: Դուք այնտեղ չեք յեղել և
մեր կյանքի մասին վոչինչ չգիտեք, իսկ Շեկ-
լիկն այնտեղ իր կյանքից բավական կլինի:

Շունը կմնա այստեղ, — վճռական կեր-
պով հայտնեց Ուոտը: — Մենք վիճելու վո-
չինչ չունենք:

— Այսինքն, ինչպե՞ս թե, — հարցրեց Միլ-
լերն ունքերը կիտելով և կարմրելով:

— Յես ասացի, վոր շունը կմնա այստեղ:

Դա վճռված գործ ե: Յես չեմ հավատում,
թե ձեր շունն ե: Դուք, գուցե, նրան տեսել
եք յերբեկցե: Գուցե մինչև անգամ տի-
րոջից վերցրել եք վորևէ ճանապարհոր-
դություն կատարելու համար: Վոր շունը
ձեր կանչերը լսում ե, այդ դեռ վոչինչ չի
հաստատում: Դրանք Ալյասկայի սովորական
կանչերն են: Ալյասկայում յուրաքանչյուր
շուն կլսի այդ կանչերը: Յերևի Գայլը շատ
թանգ արժե, այդ պատճառով ել ուզում եք
տիրանալ: Դուք պետք ե հաստատեք, վոր
նրա տերն եք:

Սառնարյուն կերպով և ինքնագոհու-
թյամբ Սկայֆ Միլլերն ուշադրությամբ աչ-
քերով չափեց թուլակազմ բանաստեղծին:
Միայն ճակատն ավելի կնճռոտեց, այտերն
ավելի կարմրեցին, իսկ մկանները, սև մա-
հուդե բաճկոնի տակ, ավելի ուռան:

Վերջապես, նրա դեմքի վրա յերևաց
արհամարհական արտահայտություն և նա
ասաց.

Ճշմարիտ ասեմ, թե այս բոպեյիս ինչն
ե խանգարում շունը տանելուն:

Ուռտը կարմրեց և ակամայից բռունցքը
սեղմեց: Սակայն այստեղ մեջ ընկավ Մեջը.

— Կարելի չե պարոն Միլլերը ճիշտ ե
ասում. — սկսեց նա: — Նա մինչև անգամ

յերևի ճշմարիտ ե ասում: Գայլը, կարծես,
ճանաչում ե նրան և, անկասկած արձագան-
քում «Շեկլիկ» անվանը: Շունն իսկույն
պարոն Միլլերի մոտ վազեց, իսկ այդպիսի
բան, դու գիտես, վոր յերբեք չի պատահել:
Հիշիր, թե ինչպես եր հաջում: Ուրախություն-
նից իրեն կորցրել եր: Ինչո՞ւ ուրախացավ:
Յերևի, նրա համար, վոր հանդիպեց պարոն
Միլլերին:

Ուռտն անհուսալի կերպով ձեռքը թափա-
հարեց.

— Թերեվս դու ճիշտ ես ասում, Մեջ, —
ասաց նա: Գայլը Գայլ չե, այլ «Շեկլիկ» և
պատկանում ե պարոն Միլլերին:

— Գուցե պարոն Միլլերը շունը կվաճա-
ռի մեզ, — առաջարկեց նա: Մենք կարող
կլինենք գնել:

Սկայֆ Միլլերը գլուխը թափահարեց ար-
դեն վոչ թե մարտական, այլ մեղմ, պատ-
րաստ մեծահոգությանը մեծահոգությամբ
պատասխանելու:

— Յես հինգ շուն ունեյի, — ասաց նա: —
Շեկլիկը սոված եր: Ալյասկայում իմ լծա-
սարքն՝ ամենից լավն եր: Վոչ վոք չեր կա-
րողանում ինձ հասնել: 1898 թվին հինգ շան
համար ինձ հինգ հազար դոլլար առաջար-
կեցին, բայց յես մերժեցի: Ճիշտ ե, այն

ժամանակ շները թանգ եյին: Լծասարքն ելինձ շատ եր դուր գալիս: Իսկ Շեկլիկը հնգի մեջ ամենալափն եր: Վերջին ձմռանը Գայլի համար հազար յերկու հարյուր եյին առաջարկում: Այն ժամանակ կծախեյի, իսկ հիմա չեմ ծախի: Շեկլիկին չափազանց շատ եմ սիրում: Յերրորդ տարին ե, ինչ վորոնում եմ: Յերբ լսեցի, վոր գողացել են, քիչ մնաց հիվանդանայի: Սակային վոչ թե փողի համար, այլ այն պատճառով, վոր շատ, շատ եմ սիրում: Յերբ շանն այստեղ տեսա, աչքերիս չհավատացի, կարծեցի թե յերազ եմ տեսնում „Հասկանում եք. յես նրան մեծացրել եմ: Ամեն գիշեր պառկեցրել եմ քնելու, փաթաթել եմ: Մայրը սատկեց, յես նրան՝ տուփը յերկու դոլլարանոց խտացրած կաթով եյի կերակրում: Խնայում եյի կաթն իմ սուրճի մեջ լցնել, բայց նրան կերակրում եյի: Յես նրա համար մօր փոխարեն եյի: Պատահում եր, վոր մատս եր ծրծում — ահա այս մատս:

Յեվ Սկայֆ Միլերը, հուզմունքից իր ճառն ընդհատելով, ցուցամատը բարձրացրեց:

— Ահա այս մատս, — դժվարությամբ արտասանեց նա, կարծես թե հաստատելով սեփականության, և շան իր հետ կապված լի-

նելու իրավունքը՝ նա շարունակում էր նա-
յել իր մատին, յերբ խոսեց Մեջը:

— Իսկ շունը, — ասաց նա: — Մտածեցեք
շան մասին:

Սկայֆ Միլերը դարձապես նայեց նրան:

— Մտածեցեք շան մասին, — կրկնեց նա:

— Ձեմ հասկանում, թե ի՞նչ էք ուզում
ասել, — պատասխանեց նա:

— Ձե՞ վոր շունն էլ ընտրելու իրավունք
ունի, — շարունակեց Մեջը: — Ձե՞ վոր նա յել
կարող է ունենալ իր ճաշակն ու ցանկու-
թյունը: Դուք շան մասին չեք մտածում,
չեք թողնում, վոր ընտրություն կատարի:
Իսկ ինչ կանեք, յեթե նրա համար Կալի-
ֆորնիան ավելի լավ լինի, քան Ալյասկան:
Դուք միայն ձեր մասին եք մտածում, իսկ
նրա հետ այնպես եք վարվում, վոր կար-
ծես կարտոֆիլի տոպրակ լինի կամ մի
խուրձ խոտ...

Սա բոլորովին նոր տեսակետ էր: Միլ-
երն սկսեց մտածել: Մեջն շտապեց ոգտա-
գործել գրությունը:

— Յեթե դուք շանն իսկապես սիրեցիք,
ձեզ համար լավ կլիներ այն, ինչ վոր լավ
է նրա համար, — համոզում էր նա:

Սկայֆ Միլերը դեռ պայքարում էր իր
դեմ: Մեջը ամուսնու վրա հրճվանքի հա-

յացք գցեց: Մարդը գլխի շարժումով հա-
վանություն տվեց:

— Վերջը, — հարցրեց հանկարծ Միլերը:

Այս անգամ Մեջը շփոթվեց:

— Ի՞նչ էք ուզում ասել:

— Դուք կարծում եք, թե շունը կցան-
կանա մնալ Կալիֆորնիայում:

Նա գլխով արավ:

— Համոզված եմ:

Սկայֆ Միլերն աչքը շնից չհեռացնե-
լով, մտքի մեջ ընկավ:

— Լավ աշխատող էր: Ինձ համար շատ
լավ էր աշխատում: Յեվ խելոք է: Ա՛խ, ինչ
խելոք է: Ամեն բան հասկանում է, միայն
խոսել չի կարողանում: Իսկ հիմա, տես-
նում եք: Նա հասկանում է, վոր իր մասին
ենք խոսում:

Շունը պառկած էր Սկայֆ Միլերի վոտ-
ների մոտ, դունչը թաթերի մեջ առած, ա-
կանջները սրած, աչքերը մի խոսողից մյու-
սի վրա դարձնելով:

Մի յերկու անգամ Սկայֆ Միլերը
բերանը բաց արավ, կրկին փակեց և վո-
չինչ չասաց: Վերջապես խոսեց.

— Ահա թե ինչ կասեմ ձեզ: Դուք, կա-
րելի յե, ճիշտ ասեցիք, տիկին: Շունն իս-
կապես իր կյանքում շատ է աշխատել: Կա-

ըելի յե, ճիշտ վոր, նա ուզում ե փափուկ անկողնում քնել: Թող ինքն ընտրի: Ինչ վոր վորոշի, թող այնպես ել լինի: Դուք յերկուսդ այստեղ նստեցեք, իսկ յես հրաժեշտ կտամ ու կգնամ: Յեթե կվազի իմ յետևից, թող գա: Յես նրան չեմ կանչի, դուք ել չկանչեք:

Նա կասկածանքով նայեց Մեջին և վերջացրեց.

— Միայն թե ազնվորեն վարվենք: Դուք նրան ինձնից թաքուն չհամոզեք:

— Մենք ազնվորեն կվարվենք, — ասաց Մեջը: — Շնորհակալություն, պարոն Միլլեր:

— Ինչո՞ւ համար եք շնորհակալություն հայտնում, — առարկեց նա: Տեսնենք թե ինչ կվորոշե Շեկլիկը: Դուք նրա վրա մի նեղացեք: Յես կամաց կգնամ: Հարյուր քայլ վոր անեմ, ել չեմ յերևա:

— Իսկ յես խոսք եմ տալիս, վոր նրան չպահեմ, — ասաց Մեջը:

— Այդպես: Դե, յես գնացի, — հայտնեց Սկայֆ Միլլերը:

Այս լսելով, Գայլն արագ գլուխը բարձրացրեց և ավելի արագ վոտքի յելավ, յերբ տեսավ, վոր Մեջն ու Միլլերն իրար ձեռք են սեղմում: Նա յետևի վոտների վրա կանգնեց, առջևի վոտներով հենվեց Մեջին և

միաժամանակ լիզեց Սկայֆ Միլլերի ձեռքը: Նույնը կրկնվեց, յերբ հրաժեշտ եյին տալիս տղամարդիկ:

Սկայֆ Միլլերը շուռ յեկավ և արահետով կամաց գնաց:

Սկզբում շունն աչքերով, ուշադիր և աշխուժացած, ուղեկցում եր նրան, յերևի, նկատի ունենալով, վոր կվերադառնա: Հետո, խուլ ձայնով փագստաց և վազեց նրա յետևից: Հասավ, շրթունքներով ձեռքը բռնեց և համառությամբ և քնքշաբար փորձեց կանգնեցնել նրան:

Յերբ այդ չհաջողվեց, Գայլը յետ սլացավ դեպի այնտեղ, ուր նստած եր Ուոտ Իրվինը և նրա թևը բռնելով, աշխատում եր քաշ տալ գնացողի յետևից:

Գայլի վրդովմունքն ուժեղացավ: Ուզում եր միաժամանակ յերկու տեղում լինել — հին և նոր տերերի մոտ, իսկ նրանց միջև յեղած տարածությունը քանի գնում մեծանում եր: Նա վրդովված, տանջող անվրձնականությամբ սլանում եր մերթ մեկի, մերթ մյուսի մոտ, չիմանալով, թե ինչ անի և չկարողանալով ընտրել նրանցից մեկն ու մեկին փագստում, շնչասպառ եր լինում:

Բայց ահա նա նստեց, դունչը ցցեց, բերանը ջղաձգաբար բաց ու խուփ արավ, ա-

մեն անգամ ավելի լայն բանալով: Ավելի ուժեղ ու հաճախ կրկնվեցին կոկորդի ջղաձգությունները, յերբ վերջապես դողդողացին ձայնակապերը, սկզբում անձայն, այնպես, ինչպես ձայն է հանում ողը, ներշնչելիս: Ապա լավեց ցածր, ամենացածր ձայնը, վոր կարող է ընդունել մարդու ականջը: Այս բոլորը վռնոցի նախերգանքն էր:

Բայց այնուամենայնիվ Գայլը չվռնաց: Նրա լայն բացված բերանը հանկարծ փակվեց և նա սկսեց նայել, հեռացող մարդուց աչքը չհեռացնելով: Հետո գլուխը շրջեց և սկսեց անթարթ նայել Ուոտին: Կոչն անպատասխան մնաց: Գայլը չեր լսում վո՛չ խոսք, վո՛չ ցուցմունք, վո՛չ ականարկ այն մասին, թե ինչ անի:

Արդեն ճամփի շրջադարձին մոտեցող հին տիրոջ վրա աչք գցելով, Գայլը նորից հուզվեց: Նա վոտքի կանգնեց, բայց այդ ժամանակ նրա մեջ նոր միտք հղացավ և նա դարձավ դեպի Մեջը: Մինչև այժմ շունը նրա վրա ուշադրություն չեր դարձնում, իսկ այժմ, յերբ յերկու տերերն էլ իրեն ոգնելուց հրաժարվեցին, իր ամբողջ հույսը նրա վրա յեր դրել: Մոտեցավ Մեջին և գլուխը թաղեց նրա ծնկների արանքում, քիթը դիպցնելով նրա ձեռքին: Շունը հա-

ճախ եր այդ միջոցին դիմում, յերբ ուզում
եր վորևե բան խնդրել: Հետո հեռացավ և
սկսեց խաղալ, ցատկելով և կուշ գալով,
ականջները գլխին դիպցնելով, պոչը պըտ-
տացնելով — մի խոսքով աշխատելով իր ամ-
բողջ կերպարանքով արտահայտել այն, ինչ
վոր իրեն անհանգստացնում եր:

Բայց շուտով սրանից ել հրաժարվեց:
Նրան տանջում եր այդ մարդկանց սառնու-
թյունը, վորոնք առաջ յերբեք դեպի ինքն
այսպիսի սառը վերաբերմունք չեյին ունե-
ցել: Մարդիկ իրեն չեյին պատասխանում,
չեյին ուզում ոգնել, ուշադրություն չեյին
դարձնում: Նրանք մեռելի պես եյին:

Շունը շրջվեց և մի առ ժամանակ նա-
յեց հին տիրոջ յետևից: Սկայֆ Միլլերը
մոտենում եր ճամփի շրջադարձին: Մի ակըն-
թարթ ել և նա կանհայտանա: Սակայն Միլ-
լերը վոչ մի անգամ յետ չնայեց, քայլում
եր հանդարտ և համաչափ, կարծես ինչ վոր
կատարվում եր յետևում, նրան ամենեին
չեր հետաքրքրում:

Այդպես ել նա անհայտացավ վոլորանի
յետևում: Գայլը մի բոպե յել սպասեց —
կրկին չի՞ յերևա արդյոք: Նա սպասում եր
լուռ, հանդարտ, անշարժ, ինչպես քարե ար-
ձան: Նա մի կարճ հաջոց արձակեց և նո-

րից սկսեց սպասել: Հետո վազեց դեպի Ուոտ
Իրվինը, հոտոտեց նրա ձեռքը և ընկավ նրա
վոտների մոտ, աչքերը վոլորանից չհեռաց-
նելով:

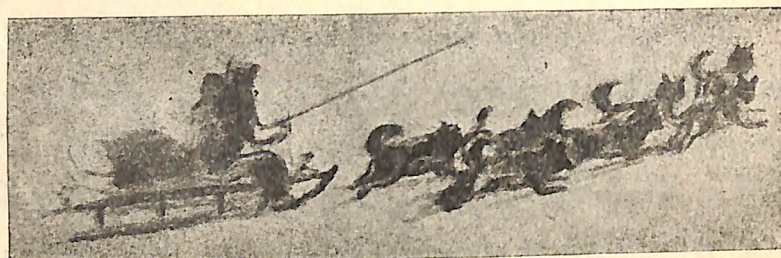
Փոքրիկ առվակը, վոր հոսում եր մամ-
ուտ քարերի միջով, հանկարծ կարծես թե
ավելի բարձր խոխոջաց: Արտուտիկները յեր-
զում եյին և ուրիշ վոչ մի ձայն չեր խան-
գարում անդորրությունը: Մեծ, դեղին թի-
թեռնիկները թռչկոտում եյին անձայն, փայլ-
փրլում արևի տակ, թագնվում ստվերում:
Մեջը մարդու վրա հաղթանակող հայացք
գցեց:

Մի քանի վայրկյանից հետո, Գայլը վեր
կացավ: Նրա բոլոր շարժումների մեջ վրձ-
ուկանություն եր յերևում: Նա մինչև ան-
գամ տղամարդու և կնոջ վրա չնայեց:
Շունը մի բան վորոշել եր: Նրանք հասկա-
ցան: Գայլի ուշադրությունը դարձված եր
արահետի վրա: Յեվ հասկացան, վոր նրանց
համար փորձարկումն այժմ ե միայն սկըս-
վում: Գայլը վազեց: Մեջը շրթունքները
յերկարացրեց, պատրաստվելով սովորական
սիրալիր շփոցով վերադարձնել նրան: Բայց
չշփացրեց: Նա ականա նայեց ամուսնու վրա
և նրա աչքերում կարդաց հանդիմանություն:
Մեջը ծանր հառաչեց:

442

470
460

Շունը հետզհետե վազքն արագացրեց:
Վո՛չ մի անգամ յետ չնայեց: Նրա գայլի
պոչը ձգվել եր: Մի թռիչքով Գայլը շրջա-
դարձն անցավ ու անհայտացավ:

Տեխ. խմբագիր՝ Ս. Ա. Լեֆանյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Արզախյան

Դրավիտի լիազոր. Ա.—1201, հրաճ. 3829
Պատկեր 1314, տիրու 3000
Պետհրաճի տպարան, Յերեվան, 11 Կոմունիստների, 4

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0387172

645